

تمایز اساسی حکمت متعالیه در رویکرد عرفانی آن است

ملاصدرا بنیانگذار مکتب فلسفی حکمت متعالیه به عنوان سومین مکتب مهم فلسفی در جهان اسلام است. از نظر او تمایز اساسی حکمت متعالیه نسبت به سایر مکاتب فلسفی در رویکرد عرفانی آن است.

ملاصدرا بنیانگذار مکتب فلسفی حکمت متعالیه به عنوان سومین مکتب مهم فلسفی در جهان اسلام است. از نظر او تمایز اساسی حکمت متعالیه نسبت به سایر مکاتب فلسفی در رویکرد عرفانی آن است.

به گزارش خبرنگار مهر، به مناسبت اول خرداد روز بزرگداشت ملاصدرا نگاهی کوتاه به زندگی نامه و شخصیت علمی بنیانگذار حکمت متعالیه جناب ملاصدرا؛ صدرالمتألهین شیرازی خواهیم داشت.

صدرالدین محمد بن ابراهیم قوام شیرازی معروف به «صدرالمتألهین» و «ملاصدرا»، حکیم، عارف، محدث و مفسر بزرگ شیعه و جهان اسلام در نهم جمادی الاولی سال ۹۷۹ یا ۹۸۰ هجری قمری در شیراز به دنیا آمد.

پدرش میرزا ابراهیم بن یحیی قوامی شیرازی از کارگزاران ولایت فارس بود که سرشناس و امین در بازار هم بود. وی با انتخاب معلمان و اساتید خوب و مجرب در تربیت یگانه فرزندش کوشید و در آموزش علوم متعارف زمان به ایشان کوتاهی نکرد.

ملاصدرا صرف و نحو را از ملا عبدالرزاق ابرقویی آموخت، حدیث، درایه، رجال، فقه و اصول را از شیخ بهایی، فلسفه، کلام و عرفان و دیگر علوم عقلی و ذوقی را از محضر جناب میرداماد آموخت. علوم طبیعی، ریاضی، نجوم و هیئت را نیز علاوه از محضر این دو استاد نزد حکیم ابوالقاسم میرفندرسکی عارف زاهد و ریاضی دان بنام عصر فراگرفت.

ملاصدرا بنیانگذار مکتب فلسفی «حکمت متعالیه» به عنوان سومین مکتب مهم فلسفی در جهان اسلام است. از نظر او تمایز اساسی حکمت متعالیه نسبت به سایر مکاتب فلسفی در رویکرد عرفانی آن است. خواجه نصیر در شرح اشارات، حکمت متعالیه را حکمتی می خواند که میان بحث و نظر از یکسو و کشف و ذوق از سوی دیگر جمع می کند.

ملاصدرا مبانی حکمت متعالیه را در آثار گوناگون خود تبیین کرده است که مهمترین و جامع ترین آن اسفار است. ساختار کتب حکمت متعالیه با ساختار آثار مشاء و اشراق تفاوت اساسی دارد. بر خلاف مشاء از ریاضیات و طبیعیات بحث نمی شود. مبحث نفس را از طبیعیات جدا کرده است و به مباحث الهیات به معنی اخص ملحق کرده است. سیر مباحث در اسفار به گونه ای است که گویی همه مجلدات آن به مثابه مقدمه برای دو جلد پایانی است.

مهمترین مبانی حکمت متعالیه را می توان بداهت مفهوم وجود، زیادت وجود بر ماهیت، اصالت وجود، وحدت تشکیکی وجود، تقسیم وجود به رابط و مستقل، امکان فقری و حرکت جوهری دانست.

در باب نوآوری های صدرالمتألهین شیرازی به مباحث اصالت وجود، امکان فقری، حرکت جوهری، بسیط الحقیقه کل الاشیاء، اتحاد عاقل و معقول، حدوث جسمانی و بقا روحانی نفس و نیز معاد جسمانی اشاره نمود.

صدرالمتألهین از نویسندگان خوش قلم و پرکار در فلسفه اسلامی است و آثار قلمی او لطیف و در کمال فصاحت و بلاغت است. نوشته های صدرالمتألهین در مجموع از ویژگی هایی چون جامعیت، دآوری مصلحانه بین آرا مختلف، استفاده از عقل، ذوق و وحی در حل مبهمات، احاطه بر آرا گذشتگان و در آخر سهل و ممتنع نویسی برخوردار است.

یکی از ابعاد زندگی پرماجرایی جناب ملاصدرا، سفرهای او برای زیارت خانه خدا در مکه است. در زندگی ملاصدرا نوشته اند که وی هفت سفر گویا پیاده به سفر زیارت خانه خدا رفته است. در چهارصد سال پیش این سفر را با اسب، یا شتر و از راه صحرای خشک مرکزی عربستان طی می نمودند بنابراین، سفر حج نوعی ریاضت هم محسوب می شده است که مسلماً دشواری های زیادی داشته و قوت اراده و ایمان را می طلبیده است.

ملاصدرا برای آنکه این گونه ریاضت را در کنار دیگر ریاضت هایش انجام داده باشد هفت بار قدم در این راه گذاشت و سرانجام در سفر هفتم خود در مسیر مکه و زیارت کعبه در شهر بصره بیمار شد و چشم از جهان بریست.

ملاصدرا مردی عابد و زاهد، شیعه ای بسیار استوار در عقاید خود، اهل توسل به اهل بیت (ع) خصوصاً در ایامی که در قم و در منطقه "کَهک" اقامت دارند به کرات برای توسل و یافتن مشکلات علمی خود به حرم حضرت معصومه سلام الله علیها متوسل می شدند. وی تمام عمر نه تنها واجبات بلکه همه مستحبات و بسیار بیشتر از آن را به جا آورد، و آثار ایشان مشحون از خدانشناسی و تحکیم مذهب تشیع است.

از صدرالمآلهین آثار متعددی به چاپ رسیده که به برخی از آنها اشاره می شود:

- bull& الحکمه العرشیه
- bull& الحکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه.
- bull& المعه المشرقیه فی الفنون المنطقیه
- bull& المبدأ و المعاد
- bull& المشاعر
- bull& المظاهر الالهیه فی اسرار العلوم الکمالیه
- bull& الشواهد الربوبیه فی المناهج السلوکیه
- bull& التصور و التصدیق
- bull& الواردات القلبیه فی معرفه الربوبیه
- bull& اسرار الآیات و انوار البینات
- bull& دیوان اشعار
- bull& حدوث العالم
- bull& اکسیر العارفین فی معرفه طریق الحقّ و البقین.
- bull& اعجاز النعمین
- bull& کسر اصنام الجاهلیّه فی الردّ علی الصوفیّه
- bull& مفاتیح الغیب
- bull& متشابهات القرآن
- bull& تفسیر قرآن
- bull& شرح اصول کافی
- bull& رساله سه اصل

از شاگردان معروف جناب ملاصدرا دو دامادش؛ ملأ محسن فیض کاشانی و شیخ عبد الرزاق فیاض لاهیجی می باشند که از جانب استاد ملقب به فیض و فیاض گردیدند. از دیگر شاگردان وی شیخ حسین تنکابنی، ملامحمد ایروانی، ابوالولی شیرازی و قوام الدین احمد پسر جناب صدرا می باشند.

ملاصدرا در راه سفر به مکه و یا بازگشت از آن سفر به سال ۱۰۵۰ ه. ق در شهر بصره دار فانی را وداع گفت و در همانجا به خاک سپرده شد و اگر چه امروز اثری ازقبر او نیست اما عطر دلنشین حکمت متعالیه از مرکب نوشته هایش همواره مشام جان را می نوازد.

اول خرداد در تقویم جمهوری اسلامی روز بزرگداشت ملاصدرا؛ صدرالمآلهین شیرازی نامگذاری شده است که گرامی می داریم یاد و نام این فیلسوف بزرگ ایرانی اسلامی را.